משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר נזיקין

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה בבא מציעא

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה בבא מציעא

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ז 6
משנה ח 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 9
משנה ז 9
משנה ט 10
משנה י 10
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה יב 11
פרק ד 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ט 13
פרק ה 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ו 16
משנה ז 16
משנה יא 17
פרק ו 17
משנה א 17
משנה ב 18
משנה ג 18
משנה ה 18
משנה ו 19
משנה ח 20
פרק ז 20
משנה ב 20
משנה ד 21
משנה ה 21
משנה ח 21
פרק ח 22
משנה א 22
משנה ב 22
משנה ד 24
משנה ח 25
משנה ט 26
פרק ט 26
משנה א 26
משנה ד 26
משנה יב 26
משנה יג 27
פרק י 28
משנה א 28

פרק א

משנה א

[אות א] **תוי"ט ד"ה זה אומר כול' שלי. ל' הר"ב כו' אבל זה אומר אני ארגתי'**. נראה דיצא לרש"י כן מדלא קתני במתני' חד בבא דהיינו אני ארגתי' לחוד דל"ש מורי היתרא ואפ"ה בעי שבועה ומכ"ש במציאה ומו"מ. אבל תוס' נזהרו בזה ופירשו בצריכותא דהיכ' דל"ש מורי היתרא הי' ס"ד דלא בעי שבועה היינו משום דיש לנו לתלות דאמר בדדמי שסובר שהוא הגביה רגע מקודם או שלו נתרצה המוכר ולא יפרוש גם משבועה. א"כ ממילא באני ארגתיה דל"ש לומר דאמר בדדמי בודאי צריך שבועה ומש"ה אי תני אני ארגתיה עדיין לא ידענו מציאה ומו"מ:

[אות ב] **שם ד"ה ישבע שאין לו בה. לרבנן דבן ננס איצטריך**. ועכ"ז קשה לי דנהי דרבנן לא חיישינן דבאין לידי שבועת שוא היינו דמ"מ אין מפסידים זכותו של בעה"ב שישבעו לו הפועלים והחנוני. אבל הכא הא כיון דאפשר לתקוני שלא יהיו ודאי שבועת שוא דישבעו שאין לו פחות מחציה בודאי עדיף. ומה"ת ישבעו שכולה שלו להיות ודאי שוא. וצ"ע. (קושית רבינו הוא ביותר על רש"י ד"ה ע"ב עי"ש): והנה במ"ש התוי"ט מקודם דמתני' אתיא אפי' כבן ננס דהכא ליכא ודאי שבועת שוא דאימור תרוייהו בהדדי אגבוה. ופירש"י וכל א' ס' שהוא הגביה תחלה ולכאורה תמוה דמאי צריך לזה הא בפשוטו כיון דאפשר שהיא כך דתרוייהו בהדדי אגבהו נהי דכל א' בא לגזול חצי מ"מ שבועת שוא ליכא. ונ"ל דהוקשה לרש"י דא"כ לבן ננס אמאי מפסידים להבעה"ב זכותו מכל וכל. ואלו ואלו נפרעים שלא בשבוע'. מ"מ יטעון בעה"ב ישבע לי חנוני שלא פרע פחות מחצי' עכ"פ. וכן הפועל ישבע לי שלא קבל מהחנוני עכ"פ לא יותר מחציו ולא ליהוי ודאי שבועת שוא. אע"כ דלפי טענתם חד משקר הוי כמו ודאי שבועת שוא ולא דנינן לענין אחר מה דלא טענו. וזה הוצרך רש"י לומר להסביר דהכא כל אחד סובר שהוא הגביה תחלה ולא שמשקר במזיד. מש"ה אף לפי טענתם אפשר דתרוייהו בהדדי אגבוה (כוונת רבינו לתרץ בזה גם קושי' הא'. ואפשר גם כן דרש"י לשיטתו באני ארגתיה. מוכרח לומר שיש סברא שכ"א טוען אמת. ועי' בדבור הסמוך. וד"ל):

[אות ג] **שם ד"ה ויחלוקו. ולא כו' הכא דאיכא למימר**. ולפירש"י שהביא התי"ט (לעיל ד"ה זה אומר כו') דבאני ארגתיה הדין דיהא מונח. אף דהחלוקה יכולה להיות אמת צ"ל דלמסקנא כדמחלקינן לר' יוסי בין ודאי רמאי. ממילא גם לרבנן מתרצא בהכי דתליא הכל בודאי רמאי דאף היכא דאיכא למימר דתרוייהו הוא מ"מ בודאי רמאי יהא מונח:

[אות ד] **שם ד"ה וזה נוטל רביע. דמגו להוציא לא אמרי'**. וקשה לי דלמה משנינן דסיפא קמ"ל. דלא יטול רביע בלא שבועה במגו דזהו לא הוי חידוש כ"כ דהסברא פשוטה כך היא דאם יטול בלא שבועה ליכא מגו כיון דאם יטעון כ"ש יצטרך לישבע. ועכשיו יטול בלא שבועה. טפי הו"ל לומר דאשמעי' דלא נימא דיטול חציה בשבועה במגו דכ"ש. לזה אשמעי' דמגו להוציא ל"א. וצע"ג:

משנה ב

[אות ה] **במשנה או שיש להם עדים**. להפוסקים הסוברים דעד מסייע פוטר משבועה. צ"ל דעדים לאו דוקא דהא בע"א ג"כ חולקים בלא שבועה. אלא עדים היינו עדות המועלת ועי' ברא"ש בריש מכילתין (סי' ג') דכתב כזה לתרץ מתני' דרפ"ז דשבועות (מ"ז) דקתני ואם יש עדים שאמר להם אביהם וכו' ולא ידעתי אמאי לא נקט כזה על משנתינו זו ועי' בתוי"ט כתובות (פ"ב מ"י ד"ה שיצתה בהינומא):

[אות ו] **תוי"ט ד"ה בזמן שהם מודים. ש"מ המגביה מציאה לחבירו כו' קנה חבירו**. דמרישא דזה אומר חציה שלי ליכא ראיה די"ל דמיירי במו"מ. או במציאה ואמר תפסתי בידי החצי. אבל מהך דבזמן שהם מודים דמיותר ע"כ דאתי לאשמועי' דאף במציאה ובמודים שכל אחד תפס רק בקצה הטלית והגביהו יחד דגם כן יחלוקו דהמגביה מציאה כו' כך מבואר בסוגיא ובתוס'. וקשה לי הא בסוגיא דרוכב ומנהיג מספקא לן בא' רוכב וא' מנהיג אם קנין א' מבטל לחבירו וביארו בתוס' דממתני' דקתני א' רוכב וא' מנהיג יחלוקו ליכא ראיה דמ"מ שניהם אקראי מוחזקים וכל א' טוען שהוא קנהו וחבירו תפס בו אח"כ (ומשניהם מודים ליכא ראי' דא"ל דמיירי שקנו בהנהגה עיי"ש) לפ"ז מנ"ל דיתורא דבבא דשניהם מודים אתי לדינא דמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. דלמא ל"ק חבירו והבבא זו קאי על א' רוכב וא' מנהיג ושניהם מודים שעשו כן ביחד זה הרכבה וזה ההנהגה דקנו שניהם ולא נתבטל קנין א' מפני חבירו. וצלע"ג:

משנה ג

[אות ז] **תוי"ט ד"ה נטלה. אבל הכא דלא אמר כלום**. אין בזה סרך קושיא דמעיקרא ס"ל דכיון דאמר תנה לי הוי כאומר זכה לי ואם הגביה זה לצרכו קנה כמו בזכה לי. ור"י אמר דתנה לי לא הוי כזכה לי. אבל בלא אמר לו כלל והוא הגביה לחבירו ולא אמר כן בשעת הגבהה או מקודם גם מעיקרא ס"ל דל"ק ופשוט. אח"כ ראיתי שגם הש"ך שם כ"כ:

משנה ד

[אות ח] **תוי"ט ד"ה זכתה לו. משום קטן וקטנה**. בלא"ה אף בגדולה איצטריך דהא אשה יוצאה שלא לרצונה וע"י שלוחה א"י לגרשה בע"כ דאין חבין לאדם אלא בפניו

ואיצטריך קרא לרבות חצר בעומדת בצדו משום ידה. ואם זרק לה הגט בחצר כזה בע"כ דידה מגורשת:

[אות ט] **בא"ד וכתב הרנב"ר ז"ל דאיכא למימר**. קשה לי הא מבואר בסוגי' דלא ילפינן קטן מקטנה והיינו דרק באשה אתרבאי חצר משום יד אבל לא באיש. הכי קיי"ל בש"ע (ססי' רס"ח) וא"כ היאך כתב הר"ן דחצירו זוכה לו המציא' משום ידו. ואולי יש לחלק דבקטן דאין שמירתו חשובה לא מקרי חצר ידו ולא ילפינן מקטנה ואך מ"מ קשה דבגניבה דפרכינן דבחצירו אין שליח לד"ע הא בגדול הוי חצירו כמו ידו (אפי' אינו עומד בצידו) גם קשה לי במ"ש רש"י דקרא דגבי גניבה איצטריך דלא נימא אין שליח לד"ע. מנ"ל דלמא באמת אמרינן בזה אשלד"ע וקרא דריבוי דחצירו היינו אפילו בגברא דחצירו משום ידו. ומיירי דוקא בעומד בצידו. וצע"ג (עי' בל' רש"י ואיכא למימר כו'. ועי' בתוס' ד"י ע"ב ד"ה ואי משום):

משנה ז

[אות י] **תוי"ט ד"ה שאני אומר. דכי אתיא למיטרף לקוחות אמרינן לה אייתי ראיה.** ושאני שטר חוב דיאמרו הלקוחות מדהדרו' הב"ד השט"ח למטרף ביה קמו במלתיה דהשטר כשר אבל בגט ושחרור דעיקר לאו למגביה ביה אלא לאנסובי בי' בזה יאמרו הלקוחות אייתי ראיה. גמרא (דף י"ט ע"א):

[אות יא] **בא"ד אין לך מחילה גדולה מזו גמרא**. זהו אינו מפורש בגמרא רק מפירש"י. אבל הרבה מהראשונים וכן משמע דעת תוס' דפירשו דמדין מגו היא. דאי בעי מצי מחיל:

משנה ח

[אות יב] **הרע"ב ד"ה הרי זה יחזיר. שהכלי סימן**. ולא איתרע בנפילה זו כיון שע"י הסימן מתברר אי ממלוה אי מלוה נפל. הרא"ש. וכתב בשיטה מקובצת בשם תוס' כ"י הא דמהני כשהמלוה נותן סימן דלמא הלוה מסר לו הסימן כדי לעשות קנוניא דהא מה"ט לא מהני הודאת לוה כדלעיל (מ"ו) דש"ה דלא ידעי' של מי הוא רק מכח ההודאה אין לנו לנטות לעשות עפ"י ההודאה כלל דחיישי' לקנוניא. אבל הכא דלא אזלי' בתר הודאה כלל כ"א בתר הסי' אין לנו לחוש לקנוניא:

[אות יד] **הרע"ב ד"ה אחד הלוה. סופר אחד חיישינן**. ומ"מ אם הם מקויימים יחזיר. וכתב במהרש"א דה"ה דהו"מ לאוקמי דמקויימי' ומלוה מקיים שטריה. אלא דניחא ליה לאוקמי הך סיפא אפילו באין מקויימים עכ"ל. והוא דוחק קצת כיון דממילא הרישא דא' שלוה מג' מוקמי' במקויימים ואמאי לא ניחא לאוקמי גם סיפא בהכי. והיה נ"ל לתרץ

קושית המהרש"א דהא לכאורה קשה במה דמשנינן ברישא דמקויימי' הא לשמואל (דף ט"ז ע"ב) דסבר דלפרעון ל"ח ומצא שטר הקנאה יחזיר א"כ ממילא בכ' הנפק ג"כ יחזיר כיון דליכא חשש דלא לוה עד תשרי. א"כ אמאי קתני ברישא יחזיר ללוה. וצ"ל כיון דשלשה שטרות ביחד הוי הוכחה שהם פרועים ונפלו מהלוה. וא"כ י"ל דעל הסיפא לא הו"מ לאוקמי במקויימים דא"כ יקשה לשמואל דל"ח לפרעון מאי איריא דהם ג' שטרות אף בשטר א' מקויים הדין דיחזיר למלוה. אע"כ דלא מיירי במקויימים. וא"כ לדינא דקיי"ל דחיישי' לפרעון הו"מ להרע"ב למנקט באמת דסיפא ג"כ במקוימים:

פרק ב

משנה א

[אות טז] **תוי"ט ד"ה מצא פירות. וידע שנפלו ממנו**. אבל היכא דאפשר דבשעה שמוצאה עדיין לא ידעו הבעלים דנפל מנייהו אף אילו ידעו היו מייאשים. מ"מ הוי יאוש שלא מדעת דלא מהני והיאוש של אח"כ לא מהני כיון דבאיסורא אתי לידו (וידו כיד בעלים כיון דבתחלה נעשה שומר דבעלים הלכך לעולם אין נקנית ביאוש הואיל וישנה ברשות בעלים רמב"ן במלחמות) אבל אם נפל לזוטו של ים וכדומה שאבוד ממנו ומכל אדם אף על פי שלא ידעו הבעלים מזה הוי יאוש דאין עליה שם אבידה ורחמנא שרייה דכתיב אשר תאבד ממנו. ממנו דוקא ולא שאבודה מכל אדם. גמרא. ואפי' אמר לא מייאשנא לאו כמיניה. ואפילו מרדפים אחריהם. נ"י. ובכל מקום דבעיא מדעת בעלים אם הוא של יתומים קטנים דלאו בני מחילה נינהו לא מהני יאוש דידהו כך מתבאר בסוגי' (דף כ"ב ע"ב). ומזה קשה לי במה דאמרינן בסוגיא אההיא דכל אדם מותר בלקט משילכו הנמושות דלא מקרי יאוש של"מ דעניים דבדוכתא אחריתא אמרי דעניי העיר מלקטים. וקשה לי הא גם לעניים קטנים יש חלק בלקט. ולגבייהו הוי יאוש שלא מדעת וצ"ע. (וע' פאה פ"ח בדברי רבינו אות ע"ז):

[אות טו] **הרע"ב ד"ה ברה"ר. ואפי' היה בהן סימן נפסד**. תמוה לי הא מסקינן בסוגייא דהלכה סימנין העשויים לידרס הוי סימן וצ"ע (קושית רבינו הא אנן קיי"ל כרבא):

[אות יז] **הרע"ב ד"ה אנפוריא. כגון לצורבא מרבנן**. בסוגיא אמרי' תניא ומודה רשב"א בכלים חדשים ששבעתן עין שחייב להכריז וכתב תוס' דמשמעות דלת"ק אפי' לא שבעתן עין חייב להכריז. וכן מצינו ברבה בר בר חנה דאמר בפ"ק אי טב"ע אית לי בגויה וגט לא שבעתו עין. וק' לי על ראייתם הא י"ל דלאו מילתא דפסיקא הוא לרשב"א דבלא שבעתן עין א"א להיות בה טב"ע. די"ל דאם הת"ח אומר דיש לו בה טב"ע מהימנינן לי'

דיש במציאות דיש לו טב"ע אף בכלים כאלו. אלא דרשב"א קאמר דאינו חייב להכריז אף במצא במקום דרובן ת"ח דמסתמא לא יהיה לבעלים טב"ע כיון דהם חדשים דלא שבעתן עין. וא"כ מההיא דרבב"ח אין ראיה כלל. וצ"ע:

[אות יח] **תוי"ט ד"ה אין חייב להכריז. אלא הצריך להן והוא יודע ומדקדק במנין וע"כ הוי סימן ע"כ.** ולא זכיתי להבין דברי הד"מ דהא בדרך נפילה מנין לא הוי סימן דלא ידע דנפלו ביחד. ובהנוח בלא מנין הוי מקום סימן. וקושית ב"י היה בדרך דהא ע"כ לא מיירי בידוע שהוא הנוח דא"כ אפי' בחד נמי הא המקום הוי סי' ולא מצי מיירי בדרך נפילה דא"כ בתרי נמי דהא בנפילה לא הוי מנין סימן. וע"כ דהך דמצאן שנים זהו הוכחה דהוי דרך הנוח. וע"ז הקשה הב"י דהא במטבעות דוקא ג' הוי הוכחה שהיא הנוח. וא"כ מה זה שכתב הד"מ דבמחטין יודע ומדקדק במנין. וההכרח לחלק בענין אחר דבמחטין גם בב' מוכח יותר דהוא הנוח ממילא מקום הוה סי'. וצ"ע:

משנה ב

[אות יט] **במשנה כריכות ברשות היחיד.** הא דמפלגינן בכריכות בין רה"ר לרה"י לרבא דקי"ל כוותיה מיירי בלית בהו סי' ובדרך הינוח. וברה"י מקום הוי סי' שיאמר באיזה מקום הניחם. וכיון שהוא משתמר קצת ואינו משתמר לגמרי שם אבידה עליה כי הבעלים הניחם שם לפי שעה ולשוב לקחתה. ובמקרה א"א להם ליקח וניחא להבעלים שהמוצא יטול ויכריז. וברה"ר מקום לא הוי סימן דמתגלגל ברגלי ב"א ובהמות מש"ה אף שהוא דרך הנוח הוא שלו כיון דאין בו סי' והוא מקום שאינו משתמר כלל מסתמא הבעלים הניחה שם ושכחה ונתייאשו ממנה ואילו במקום שמשתמר קצת ואין בו סימן היינו דינא דמתני' דבסמוך דמצא אחר הגפה דלא יגע בהן כי שם לא הוי מקום סי' דמדדין ובמקום שמשתמר לגמרי אף ביש בו סי' לא יגע בו דאינו בכלל אבידה. כיון דהבעלים הניחום מדעת וסופם ליטול בעצמם משם. ובאינך דמתני' דלא מפליג בין רה"ר לרה"י מיירי דרך נפילה דלא שייך סי' מקום דהא לא ידע מקום שנפל ממנו. והא דקתני בכריכות דרך הנוח ובאינך דרך נפילה דאורחא דמלתא קתני דכריכות דיקירי אין מדרך שיפול שלא מדעת אלא הניחם שם. תוס'. כללא דמלתא מצא דבר שנאבד דרך נפילה אם יש סימן בגופו נוטל ומכריז ואם לאו אם הוא מהדברים שדרך למשמש בהם בכל שעה הוי יאוש מדעת ונוטלו והוא שלו וסימן מקום ל"ש בדרך נפילה. וגם סי' מנין ל"ש דבדרך נפילה לא ידע דנפלו ביחד אם לא בקשורים יחד כמו בתכריך לעיל ספ"ק. ואם הוא דרך הנוח במקום שאין משתמר כלל ואין בו סי' כגון במקום דמתגלגל ברגלי אדם ובהמה דליכא גם סי' מקום הרי הוא שלו. ואם משתמר קצת (ובאופן דלא הוי מקום

סי') לא יגע בו אף בספק הנוח. ואם יש בו סי' בין כך ובין כך אף בודאי הנוח נוטל ומכריז. ואם משתמר לגמרי בכל ענין לא יגע בו. זהו לשיטת תוספות. אבל דעת הר"ן הובא בשיטה מקובצת דבמשתמר קצת אף ביש בו סי' לא יגע בו אם הוא ודאי הנוח. זולת בספק הנוח. ועי' ברמב"ם שיש לו שיטה אחרת בזה ע"ש. וכל זה בסתם ואם שמעי' דאייאש שאמר וי לחסרון כיס אפי' ביש בו סי' הוא שלו:

משנה ג

[אות כ] **תוי"ט ד"ה גוזלות. ומקום לא הוי סימן**. היינו כיון דאחר הגפה אינו משתמר לגמרי רק קצת מש"ה אילו יש בו סי' הדין דנוטל ומכריז משא"כ בסיפא דכלי באשפה דהוא משתמר לגמרי אף דמיירי ביש בו סי' כדקתני מגולה מכריז מ"מ לא יגע בו. תוס'. ובדיעבד אם עבר ונטלו במשתמר לגמרי אם לא זז משם וראה שלא באו הבעלים בתוך כך הר"ז יחזיר למקום שנטלו משם אבל אם הוליכן לביתו דיש לחוש שמא באו הבעלים בתוך כך ולא מצאו ושוב לא יחזרו לבקש לא יחזיר למקומו ואם יש בו סימן יכריז. ואם לאו יהא מונח בידו עד שיבא אליהו. ובמשתמר קצת באין בו סי' מיד שנטלו לא יחזיר דשמא שכחום הבעלים ואבידה היא. ומיד שנטלה חייב בשמירתה. וביש בה סי' פשיטא דלא יחזיר דהא אפי' לכתחלה צריך ליטול ולהכריז. כך מתבאר בתוס' והרא"ש ועיין בשיטה מקובצת בשם הר"ן:

משנה ז

[אות כא] **במשנה אמר את האבידה**. בסוגיא אתמר רי"א אבידתה מכריז ורנ"א גלימא מכריז. ופרכינן לר"נ ממתני' דהכא אמר איהו גלימא ואמר להו גלימא צריכא למימר דכי לא אמר סימנים לא מהדרינן ליה. ומשנינן מאי לא אמר סימנים דל"א סימנים מובהקים דידה (היינו דאמר סי' גרועים). וק' לי דהו"ל להרע"ב ולהתוי"ט לפרש במתני' כשינוי דהש"ס דל"א סי' מובהקים דהא אנן קי"ל דגלימא מכריז. וצ"ע. ובאמת נתקשתי בפירכת הש"ס הנ"ל הא טעמא דר"נ דגלימא מכריז כדי לקרב יותר להאובד שעי"ז ישים לבו שנאבד לו גלימא. או שיחפש בגלימות בביתו ויודע לו שנפל ויבא להגיד סימנים אבל אם נכריז סתם אבידתא לא ירגיש בקל שנאבד דבר ממנו. וא"כ י"ל לפי האמת דשם אבידה לא הוי סימן. וא"כ אף אם נכריז סתם אבידה אין מחזירים לו בלא סימנים דידה. טוב יותר להכריז גלימא מטעם הנ"ל כיון דלא מפסדי' ליה להאובד בזה. אבל אילו היה שם גלימא סי' באמת היה מכריזים סתם אבידתא בכדי שבאם יבא ויאמר שם גלימא ולא יאמר סימנים דיחזירו לו. וא"כ שפיר קתני במתני' דאמר אבידה ולא סימנים אין

מחזירים לו היינו דאף אם נכריז אבידתא סתם לא נחזיר לו. ומוכח זה הדין דמכריזים גלימא. וצ"ע (וגם מש"ה באין בו סי' לא יכריז):

משנה ט

[אות כב] **תוי"ט ד"ה כפועל. וכן העתיק הר"ב.** עי' בב"ק פרק י' מ"ד בהרע"ב ותוי"ט שם:

משנה י

[אות כג] **תוי"ט ד"ה ואם היה בה"ק. והרמב"ם כתב או נזיר.** כן הוא ברמב"ם (בפי' המשניות). ולכאורה יש לעיין לפי"מ דנקט הטעם דאין עשה דוחה לל"ת ועשה. והא בפ"ק דיבמות (דף ה' ע"א) אמרינן הא דקיי"ל דאין עשה דוחה לל"ת ועשה נגמר מנזיר. דאיכא למפרך מה לנזיר דישנו בשאלה. וא"כ עשה דוחה לל"ת ועשה דנזיר. ובאמת הרמב"ם (בפ"ז מהלכות נזירות) כתב הטעם דעשה דמצורע דוחה לעשה ול"ת דנזיר משום דכשהוא מצורע סותר את נזרו ואין ימי הצרעת עולים לו למנין נזירות וליכא עשה דנזיר עי"ש. ואולם הכ"מ כתב על השגות הראב"ד דביבמות אמרינן הטעם דישנו בשאלה. דחדא מתרי טעמי נקט. א"כ משמע דקיימא הסברא דישנו בשאלה. ועמ"ש בפרק ב' משנה ב' דנדרים (אות ט"ז):

פרק ג

משנה א

[אות כד] **במשנה שלם ולא רצה לישבע.** אף בהודה ואמר פשעתי קנה כפילא דאי בעי פטר נפשיה בשקר וכן כל השומרים חוץ בשואל כיון דכל הנאה שלו באמירה לחוד לא קנה הכפל (ואפילו היכא דהתנה להיות כש"ח דמצי פטר נפשיה בנגנבה דשכיחא. תוס'. ונ"י בשם הר"ן) עד שישלם לו ממש. וכתב הה"מ דאם יש עדים שפשע וצריכים לשלם מדינא אף ששלמו בלא כפיית ב"ד ס"ל להרמב"ן דלא קנה הכפל. אבל דעת הרשב"א אף אלו קנו הכפל דדעת בעלים להקנות להם כ"ז שלא יטריחו אותם לב"ד. וכתב עוד הרשב"א דאם יש עדים לשומר דפטור מלשלם ואעפ"כ שילם ל"ק כפל דלא עלה ע"ד המפקיד שישלם לו מה שנפטר בהעדאת עדים בלא שבועה ולפיכך לא הקנה לו הבהמה בכגון זו. וכתב שכן מצא בירושלמי עיי"ש:

[אות כה] **תוי"ט ד"ה או שאבדו. אעפ"י שאין כפל.** המהרש"א הקשה דהא משכחת כפל שהמוצא טען טענת גנב היה אצלו כדקי"ל דטוען טענת גנב באבידה משלם כפל. ותירץ דא"כ היה מוכח כן ממתני' ואילו בב"ק מקשה ר"א לר"י אהך מלתא או דלישנא דנמצא הגנב לא משמע דמיירי בכה"ג עיי"ש. וק' לי' דלפ"ז מאי הקשו תוס' בסוגיא (ד' ל"ד ע"ב

ד"ה הריני משלם ומת) תימה היאך ישלם לבני הנפקד כפל הא אין אדם מוריש קנס לבניו. והניחו בקושיא. והא י"ל דהאיבעיא דנאבד ואמר הריני משלם ומת והמוצא טען ט"ג דבזה אמרי' דיורשים ירשו הפרה שנקנה לאביהם. וממילא המוצא שטט"ג נתחייב כפל להם דעל פרה שלהם טט"ג. (קושית רבינו הוא לפי הנחת מהרש"א אבל באמת היה לתוס' סברא אחרת בזה):

[אות כו] **תוי"ט ד"ה למי שהפקדון. משעה שמסרה.** ואיכא עוד לישנא בגמרא דכאומר לכשתגנב ותרצה לשלמיני סמוך לגניבותך קנוי לך. וקשה דבין כך וב"כ למאי דקיי"ל בדאורייתא אין ברירה א"כ איך קנוי הפרה למפרע הא אין ברירה ועיין:

משנה ד

[אות כז] **במשנה אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו.** ואף אם מתו לא יתנו ליורשים אף דקי"ל בעלמא לדידיה קנסו לבריה לא קנסו כמ"ש הרע"ב (פ"ה משנה ג') דבכורות הכא שאני כיון דקנסי' להו כי היכי דלודי ואם היה מחזירו לבנו לא היה מודה. כ"כ תוספות בגיטין (דף מ"ד ע"ב). וק"ק הא תוס' במסכתין (דף ג' ע"א ד"ה אלא מחוורתא) כתבו דלמסקנא טעמא דר"י רק משום דאיכא ודאי רמאי ולא תליא כלל אם איכא פסידא לרמאי או לא:

משנה ה

[אות כח] **במשנה את הקטן.** ע' מ"ש בזה המרדכי (בפ"ג דבב"ק) בסוגיא דטענו חיטים והודה לו בשעורים:

משנה יב

[אות כט] **תוי"ט ד"ה רע"ק. דאם הוקרה משלם כשעת הוצאה מן העולם.** מבואר בסוגיא דדין שולח יד דהכא לענין יוקרא וזולא כמו גזלן דעלמא דבהוקר' ואתבר ממילא דמשלם רק כשעת הגזילה ואם תבריה בידים משלם כדהשתא ביוקר מדין מזיק. ה"נ הכא. וכשעת הוצאה מעולם היינו שהוציא בידים דתבריה ואיבדו בידים. משמע דבממילא אף מפשיעה משלם רק כשעת של"י דאף דבגזלן דעלמא דין הוא דלא לשלם כשעת פשיעה דלא נתחייב מעולם מדין שמירה רק מדין גזלן. מש"ה חייב רק על שעת גזילה משא"כ הכא בשומר ששלח יד דכבר חל עליו חיוב שומרים ונימא דמשלם כדהשתא בשעת פשיעה ביוקר כדין שומר. צ"ל כיון דנעשה גזלן פקע ממנו חיוב השמירה וחייב רק מדין גזלן. וצ"ע:

[אות ל] **שם ד"ה החושב. הך מחשבה הוי דיבור.** ובמנחות (דף כ"ה ע"א בתוס' ד"ה במחשבה כו') ואשכחן נמי דוכתא דקרי למחשבה דיבור כמו על כל דבר פשע

דאמרי' (ספ"ג דבב"מ) דחייב על כל המחשבה כמעשה עכ"ל והרא"ש ריש הלכות ס"ת גבי עיבוד לשמה כתב ורבינו ברוך נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו וכו' לפי שמצינו פיגול דבעי דיבור ותרומה ניטלת במחשבה. ובשליחות יד כתיב על כל דבר פשע. והחושב לשלוח יד חייב וכו' והוא תמוה דנהי דהא דפיגול בעי דיבור יש ראיה מכמה מקומות כמ"ש תוס'. וכן לענין תרומה דלא בעי דיבור יש ראיה כמ"ש תוס' במנחות הנ"ל. אבל הא דבשליחות יד לב"ש לא בעי דיבור מנ"ל זה דלמא באמת בעי דיבור כמ"ש תוס' באמת בפשיטות אח"כ ראיתי שעמד בזה המעד"מ ונלע"ד דכוונת הרא"ש דגבי פיגול י"ל הא דנקט בכ"מ לשון מחשבה אף דבעי דיבור משום דלישנא דקרא נקט דכתיב לא יחשב. משא"כ בשליחות יד דלישנא דקרא על כל דבר פשע. אם איתא דבעי דיבור אמאי שני מלשון הקרא ונקט החושב. אלא ע"כ דבאמת סגי במחשבה בלא דיבור:

פרק ד

משנה א

[אות לא] **הרע"ב ד"ה כל המטלטלין. בכיס מלא מעות.** היינו באנייקי ואניגרי שהם מטבעות שפסלן המלכו' או מדינה אבל במטבע ממש היוצא בהוצאה הא קי"ל דאין מטבע נעשה ולא נקנה בחליפין. גמרא:

משנה ב

[אות לב] **בתוי"ט סד"ה רבי שמעון כו'. צריך שידור אצל העלייה.** ע' פ"ז דעירובין (משנה י"א) בהרע"ב ומ"ש שם (אות נ"ו):

[אות לג] **הרע"ב ד"ה עד מתי. דליכא אפי' מי שפרע.** וכ"כ רש"י דזהו רק לפי מה דס"ל למתני' בסמוך מ"ד דבאונאה שתות רצה אומר תן לי מעותי כו' כיון דמדינא יכול לחזור המתאנה ממקחו בזה אפי' מי שפרע ליכא. אבל למה שכתב הרע"ב שם דלית הלכתא כמתני' אלא דקנה ומחזיר אונאתו י"ל דבקנין מעות אם חוזר צריך לקבל מש"פ. וכן כתב הרמב"ן בב"ב בחי' פ' הספינה. וכן הסכמת הש"ך (סימן ר"ד). ומ"מ לישנא דרש"י והרע"ב להחזיר המקח או שיתן לו אונאתו אינו מובן לי דמאי שייכות שיתן לו אונאתו לענין מי שפרע. ואם נותן לו הברירה שיחזיר המקח או ליתן לו אונאתו פשיטא דליכא מש"פ דהא אם ירצה המתאנה יכול להכריחו להמאנה שהמקח יתקיים ויחזיר לו אונאתו. וכי בשביל שנותן לו הברירה יהי' מש"פ והו"ל לרש"י והרע"ב לכתוב דאם הלוקח רוצה דוקא בחזרת המקח דמותר לו בכך ואפילו מש"פ ליכא:

[אות לד] **תוי"ט ד"ה שתות. אבל שמואל סבר**. באמת דברי הרע"ב גם לדינא דקיי"ל כשמואל הדין כך דכ"ד בכ"ח הוי אונאה. דאף דלפי המעות הוא פחות משתות. מ"מ הוי אונאה מצד שתות מקח. אלא דלשמואל אפשר לפרש דמתני' כ' בכ"ד כדאמרינן בסוגיא אלא לאו כ' בכ"ד בשלמא לשמואל. ובזה ודאי ניחא דברי הרע"ב כיון דפשטא דמתני' דנקט שתות למקח משמע דמיירי כ"ד בכ"ח. נקט הכי כיון דבאמת גם לפי ההלכה י"ל דמיירי בהכי. ומצינן ג"כ לומר דלפי"מ דמשני לרב דמיירי כ"ד בכ"ח גם לשמואל מוקמי בהכי מכח לישנא דשתות מקח דקתני:

משנה ד

[אות לה] **תוי"ט ד"ה אחד. ואי כתב רחמנא לוקח**. וקשה לי אמאי לא נקט הש"ס בפשוטה דאי כתב לוקח י"ל כיון דהמוכר לא יהיה החפץ בידו וא"י להראות לתגר ולא יוודע לו שנתאנה. מש"ה אסור להלוקח לאנות להמוכר. אבל מוכר ללוקח דמסתמא יראה לתגר ויתבע אונאתו ואם לא יראה הוי מחילה ברצונו ס"ד דמותר להונותו וצ"ע (ודצריך להחזיר אונאתו בוודאי ידעינן חדא מחברתה. והצריכותא אינה אלא על האזהרה):

משנה ה

[אות לו] **במשנה ר"מ אומר**. עיין בתוי"ט (פ"ג מ"ב) דכלים:

[אות לז] **הרע"ב ד"ה ח' פונדיונים. שתות כשאר אונאה**. מלשון זה משמע דשאר אונאה גם לר"מ ור"י שיעורו בשתות וקאמר ר"ש דגם במטבע דינו כשאר אונאה. וזה כפי שינויא דאביי והביא בתוי"ט דס"ל לר"מ ור"י דשאני סלע כיון דלא סגי ולא מחיל. אבל קשה לי אמאי כתב הרע"ב דהלכה כר"ש דלפי שינויא דאביי ראוי לפסוק כר"מ ור"י לגבי ר"ש. אלא דיש אוקימתא בגמרא דמשני רבא דמאן תנא טלית ר"ש וכיון דסתם מתני' בטלית כר"ש מש"ה פסקי' כוותיה כמ"ש הרא"ש (ויש לעיין אמאי לא הוי כסתם ואח"כ מחלוקת) אבל להרע"ב דנראה דאזיל כפי שינויא דאביי וכנ"ל (והיינו להגורסים רבה אמר מאן טלית ר"ש והלכתא כאביי דהוא בתרא לא הו"ל לפסוק כר"ש):

[אות לח] **תוי"ט ד"ה שני. תוספות**. בתשובת מהר"ר יעקב לבית לוי סימן ו' הקשה דא"כ הו"ל לר"י למנקט שמנה איסרים שני איסרים לדינר. כמו דנקט ר"מ איסרים:

משנה ט

[אות לט] **הרע"ב ד"ה אלו כו'. אחיו ולא הקדש**. הכי איתא בסוגיא. וקשה לי הא אחיו כתיב בקרא דלא תונו איש את אחיו דמוקמי' באונאת דברים כדאיתא במסכתין (דנ"ח ע"ב) ואמאי לא קאמר לעמיתך ולא הקדש דהא כל אינך קרקעות ועבדים ושטרות

ממעטינן מהך קרא וכי תמכרו וכו' מיד עמיתך. ואמאי לא נקט בהקדש ג"כ הך קרא לעמיתך ולא דהקדש וצ"ע:

[אות מ] **שם ד"ה ולא תשלומי כפל. הקדשות אמר קרא רעהו.** וכן בגונב מעשר שני אין בו תשלומי כפל למה דקיי"ל מעשר שני ממון גבוה. רמב"ם (פ"ג הל' כ"ד מהלכות מעשר שני):

פרק ה

משנה א

[אות מא] **במשנה המלוה סלע.** הא דלא נקט ב' דינרים או סלעים בג' דומיא דסאתים בג' קמ"ל בזה דלא נימא דסלע בדינרי' הוי דרך מו"מ כיון דאינו נותן לו יותר מאותו מטבע ולא יהיה רבית דאורייתא כיון דזמנין מייקרי סלעים או זיילי דינרין וקאי ה' בסלע ואשמעינן מתני' כיון דשניהם מטבע הוי מקרי הלואה ואסור מדאורייתא ובמטבע זהב על של כסף דחד לגבי חבריה פירא הוי כדלעיל (ר"פ הזהב) באמת לא הוי ריבית דאורייתא. פ"י:

[אות מב] **תוי"ט ד"ה ויין. ונראה שר"ל דיש לו מעות עכשיו.** איני יורד לעומק דעת תוי"ט בזה דמה דאמרי' דאי יש לו יין מותר דקאי במש"פ מה צורך שיהיה להמוכר מעות דזהו שייך באין לו ויצא השער דאין פוסקי' במלוה בזה ס"ל לכמה פוסקים דביש למוכר מעות כיון דיצא השער ומצוי לקנות בזה כיון דיש למוכר מעות שיכול בקל לקנות בהם חטים הוי כיש לו. אבל הכא ביש לו מה שייכות ומה עדיפות יש בין יש למוכר מעות או לא (ועיין):

[אות מג] **בא"ד ומהם הרמב"ם.** אין זה מוכרח בכוונת רש"י דיש לומר דמיירי דפוסק בהנאת מחילת מלוה וכמו דצריך לומר בפשטו בדעת תוס' דנראה להדיא מדבריהם בסוגיא (דף ס"ב ד"ה אעפ"י) דהיתר דרבית תלוי באם הוי קנין לענין מש"פ. והרי תוספות ס"ל בפשיטות דאין קונין במלוה כמבואר בדבריהם במסכתין (דף מ"ו ע"ב) ד"ה יש דמים וכן בדבריהם לעיל (דף ט"ז ע"א) ד"ה האי שטרא. וא"כ הא דיש לו יין מותר ע"כ מיירי בהנאת מחילת מלוה (אלא דקשה קצת דמאי פרכינן מברייתא דהיה נושה כו' דלמא הברייתא מיירי בפסק בנוף החוב ולא בהנאת מחילת מלוה) ולומר דס"ל לתוס' דאף דאין קונין במלוה מ"מ הוי קנין לענין מש"פ יקשה מדברי תוס' בשמעתין ד"ה הרי שנושה כו' תימא דהלא מעות קונות הכא וכו' ומה הקשו דלמא מיירי בלא אמר בהנאת מחילת מלוה דלא הוי קנין כלל וההיא דיש דמים כחליפים הא ס"ל לתוס' שם באמת

דמיירי בהנאת מחילת מלוה. אע"כ דס"ל דבזה לא פליג ר' אושעיא דס"ל דבמלוה ליכא קנין כלל אפילו לענין מש"פ והוי כרבית. ובעיקר הך קושית תוס' מההיא דיש דמים לא הבנתי דהתם מקרי לא שכיח כיון דחוב בא מכח מכר שמכר לו הפרה ל"ש לקנות בו אבל בחוב דעלמא לא עדיף מממון בעין ולא מצינו דמקרי ל"ש וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מהלכות מכירה) להדיא וכן כתבו כל הפוסקים ולא מצינו מי שיביא דעת תוס' בדרך חולקים דבחוב דעלמא קונה אפי' מדרבנן דהוי ל"ש. וצע"ג: ודרך גררא נתקשיתי בלשון הרמב"ם בזה (פ"ה מה"מ ה"ד) ואחר שנתחייב שמעון היה לו יין או בהמה או עבד וכו'. ולשון או עבד קשה לי הא עבדים בלא"ה קונה בכסף אפי' מדרבנן כדקתני במתני' פ"ק דקדושין ע"כ נקנה בכסף ובשטר ובחזקה וכ"כ הרמב"ם (רפ"ב מהלכות מכירה). וצ"ע:

משנה ב

[אות מד] **במשנה ולא ישכור**. וכתב רש"י ולא דמי למשכונא של כרם דהתם זמנין דלא שקיל בה מידי ואפ"ה מנכי ליה והו"ל קונה פירות בנכייתא על ספק. אבל כאן זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמצא שוכרה בפחות עכ"ל. ובתוס' הקשו דגבי בית ג"כ זמנין דאינו נוטל מידי או נופל או נשרף. ולזה חילקו בדרך אחר דמשכנתא בנכייתא דמותר דהלוה לו ע"ז ומשכן לו הוי כאילו בידו בתורת מקח. אבל הכא דלא הלוה לו ע"ז. וקשה לי על קושייתם דהא בנפל הבית לא יפסיד כלום. דהא בנפל הבית אין לו אלא שכרו עד שנפל. כמו בשכר חמור ומת בחצי הדרך דנותן לו רק שכרו של חצי הדרך. וא"כ אם הנכייתא זוז אחד אם יפול הבית באמצע השנה יהיה הנכייתא רק חצי זהב ולא יהיה לעולם הפסד. ואי דפסיקא להו בענין הנכייתא המכוון מסתמא דאף אם יפול מנכה לו כל שיעור הנכייתא ואין דינו כשוכר בית דסתמא דנכייתא הוא בין יפול בין לא יפול. א"כ ממילא ניחא תירוצו דרש"י דבנכיית' באמת שרי גם בבית דזמנין דלא שקיל בה מידי ואפ"ה ינכה לו. אבל לא ישכור ממנו בפחות דשכירות ליכא פסידא לעולם דאם יפול הבית אינו נותן לו רק השכר עד שיפול. ויהי' הקושיא רק על לשון רש"י דנקט דנכיית' בבית אסור אבל לא על יסוד תירוצא דרש"י. וגם מהיכן פסיקא דסתמא דנכייתא אינו כשאר שכירות ודעתו בין יפול הבית בין לא יפול. וצ"ע:

משנה ג

[אות מה] **ברע"ב ד"ה הרי היא שלו. דלא אסמכתא היא**. כך מבואר בסוגיא דבתחלה מתרצינן דאתיא כר"י דאסמכתא קניא ואח"כ אמרי' ואבע"א דא"ל קני מעכשיו. מבואר דאי לא משום אסמכתא לא היה צריך למעכשיו. והא דלא הוי רבית היכי דהשדה שוה יותר. היינו כיון דאינו מתרבה בשביל המתנת מעות דהא אילו פרע לו רגע א' מקודם

לא היה מקבל כלום. וברגע א' בעבור קצר הזמן הוא מתחייב הרבה הוי רק ענין קנס ולא רבית וכ"כ בשיטה מקובצת בשם הריטב"א ולמד מזה דמי שלוה מחבירו ק' וקנס עצמו שאם לא יפרעהו לזמן שישלם לו כפליים דמותר דהוי קנס בעלמא עיי"ש. ואולם מדברי תוס' בפרקין (דס"ה ע"ב ד"ה לא תמכרם וכו') וא"ת ואמאי אסרינן הכא והתנן לקמן הלוהו על שדהו וכו'. ולפי סברת הריטב"א אין התחלה לקושיא זו דהתם הוי קנס בעלמא דהא אינו על ההמתנת מעות. אבל הכא בשביל שמלוה לו זוכה בזכות זה דכשרוצה למכור צריך למכרו לו. וכן מצאתי בריב"ש (סי' של"ה) דכתב כן בפשיטות לחלק בין ההיא לכשתמכר לא תמכרם אלא לי בדמים הללו ובין ההיא דמתני' דהכא דהלוהו על שדהו עיי"ש. אח"כ ראיתי בשיטה מקובצת לעיל בההיא דלא תמכרם אלא לי בדמים הללו דהקשו ג"כ קושית תוס' הנ"ל ותמוה לי מאוד הא להריטב"א לשיטתו אין התחלה לקושיא זו. וצ"ע:

משנה ו

[אות מו] **תוי"ט ד"ה מדעת. אדעתא דישראל קא גמר ויהיב.** ונחמיר מדרבנן לאסור כ"כ רש"י. והיינו אף דאין שליחות לעו"ג ומה בכך דאדעתא דישראל יהיב. מ"מ לחומרא אמרי' דיש שליחות לעו"ג. ולשיטת תוס' שהביא התוי"ט בדיבור הסמוך דסיפא אבל לא מדעת ישראל מיירי ג"כ בנתן ונטל ביד. דלמסקנא ל"א דיש שליחות לעו"ג לחומרא. צ"ל דלענין זה בנטל ונתן ביד ל"צ לדין שליחות דכיון דמ"מ מעותיו של ישראל זה באים לישראל אחר מה בכך שהוא באמצעות הושטת העו"ג מזה לזה לא יהיה אלא כמעשה קוף בעלמא מ"מ הוי רבית דמעותיו של ישראל בידו ברבית (וס"ד לאסור קמ"ל):

[אות מז] **שם ד"ה אבל. ולרש"י ור"ח.** והא דלא אסור בלא"ה מדאורייתא דהא הישראל זוכה בשביל ישראל במלוה והוי ישראל שני שלוחו של ישראל ראשון. כתבו תוספות דנהי דאם העו"ג היה מפקיר מעותיו יכול לזכות לחבירו השתא דאין העו"ג מפקירן אלא דבא לזכות מעותיו למלוה ע"י ישראל זה ללוה מקרי ישראל זה הלוה שלוחו של עו"ג לזכות במעותיו לישראל ואין שליחות לעו"ג:

משנה ז

[אות מח] **במשנה ופוסק עמו כשער הגבוה.** בתוס' בפרקין דס"ד ב' ד"ה האי הקשו על מה דאמר רב שרביא לאביי האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא דיקשה ליה ממתני' דהכא דיצא השער פוסקי' דאין הלוקח מפסיד כלום ותירצו כיון דאין הפירות מבוררים ללוקח אין ניכר שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד. ובמהרש"א שם דתוס' הו"מ להקשות ביותר אף לפי תירוצא דאביי שם כיון דמקבל עליו זולא קרוב לזה ולזה הוא. דמ"מ

יקשה ממתני' דמותר לפסוק כשער הגבוה שאינו מקבל זולא עיי"ש. ולדידי קשה דאיך יתורץ זה בתירוצא דתוס' דאין מבוררים ללוקח. דזה שייך לענין הפסדת אונסים שריפה וכדומה דאינו ניכר. דהלוקח אינו מקבל הפסד דלא ניכר שחטים שלו נשרפו דהא אין מבוררים ללוקח. אבל מ"מ הא ההפסד דזולא דכל החטים הוזלו ל"ש כן וא"כ ליתסר מטעם קרוב לשכר דיוקרא ורחוק להפסד דזולא וצ"ע (ועיין):

משנה יא

[אות מט] **הרע"ב ד"ה עוברים. ועדים עוברים על ל"ת.** בתוס' בב"ק (ד"ל ע"ב ד"ה וחכ"א) הוכיחו דאף באינו כלול הרבית עם הקרן אלא מפורש הרבית בשטר דלעולם לא יבוא לגבות הרבית בשטר זה מ"מ עוברים העדים משום לא תשימון מדאמרינן שם דמשעת כתיבה עביד ליה שומא. ובדיבור שאח"כ שם אההיא דאמרינן משעת כתיבה ע"ל שומא כתב תימא לר"י מה שומא יש כאן. ומה מזקת עדותן והלא לא יגבו הב"ד הרבית ע"י שטר עיי"ש. ולא ידעתי מה התמיה כך הא תוס' כתבו שם (ד"ה שטר) דהלואה ברבית אף בלא שטר יש עבירה דלא תשימון אף ע"ג דאמרי' משעת כתיבה כו' מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלואה. וא"כ י"ל דמשעת כתיבה לאו דווקא דמיד הוי ל"ת. ובאמת י"ל שהעדים אין עוברים כלל במפורש שעדותן אין מזקת כלום כיון דהב"ד לא יגבו בזה. ומתני' מיירי באמת רק בכלול הרבית עם הקרן:

[אות נ] **תוי"ט ד"ה לא תתן. את כספך.** הך לא תתן דמתני' כולל ב' לאוין דעובר על נשך ועל תרבית כדאיתא בריש פרקין:

פרק ו

משנה א

[אות נא] **הרע"ב ד"ה והטעו. קודם שילכו אצל המלאכה.** היינו אם הוא במקום שאין פועלים מוצאים להשתכר ושכרן הבעה"ב זה כיון שאין נפסדים על ידו וגם לא הלכו יכול לחזור. ואם הלכו הוי התחלת קנין ונתחייב הבעה"ב בכל השכירות. אבל אם היו מוצאים להשתכר עצמם במקום אחר ועכשיו אין מוצאים להשתכר אף בלא הלכו חייב לשלם מדינא דגרמי. ואם עדיין מוצאים להשתכר אף בהלכו יכול לומר השכירו עצמיכם ויש להם תרעומות על הבעה"ב מפני הטורח. תוס'. ופוסקים (אך סתם הלכו לא שכיח שימצאו להשתכר כ"ס התוס') והיכא דצריך לשלם להם משלם כפועל בטל (עי' לעיל פ"ב מ"ט):

[אות נב] **תוי"ט ד"ה וחזרו. דהכא אפילו קודם שהתחילו.** אבל לפי"מ דפירש"י דמה דאמרי' עד כדי שכרן היינו מהשכר שיש להם בידו על מה שעשו. א"כ מוכח דהך בבא מיירי שכבר עשו מקצת. ואף דגם באינו אבוד ס"ל למתני' דידו על התחתונה ואם נתייקרו פועלים מנכה להם מה שעשו כשיעור שצריך להוסיף לאחרים. צ"ל דהך דבר שאבד נ"מ בפועל דאין ידו על התחתונה. ולפי חד שינויא דכל החוזר דמתני' אתי לרבויי פועל וס"ל למתני' דאפי' בפועל ידו על התחתונה. צ"ל דנ"מ באם לא נתייקרו הפועלים רק שלפי שעה לא נמצאו פועלים רק א' וב' שרוצים שכר הרבה דבדבר שאינו אבד צריך להמתין עד שימצא פועלים שיעשו כפי השער. אבל בדבר אבד א"י להמתין:

משנה ב

[אות נג] **תוי"ט ד"ה השוכר. גמ'**. מזה קשה לי על תוס' במסכתין פ"ד (דמ"ח ע"א ד"ה והא בעי כו') דכתבו כן מדעתם לחלק בין פועל לקבלן. ולא נקטו דהוא סוגיא ערוכה כאן:

[אות נד] **בהרע"ב ד"ה וכל החוזר בו. וחזר בו המוכר.** מוקמינן בסוגיא בעייל ונפק אזוזי ומחזר אחר הלוקח ליתן לו מעותיו בזה יכול הבעל הבית לחזור כיון דגלי דעתיה דזוזי אנסוה למכור וכיון דלא יהיב ליה זוזי בעת דחקו אדעתא דהכי לא זבין ליה עכ"ל רש"י:

משנה ג

[אות נה] **הרע"ב ד"ה אומר לו הש"ל. ודוקא כשאומר לו חמור.** וכ"כ הרמב"ם בפירושו אבל בחבורו לא חילק. גם כל הראשונים סתמו דגם בחמור סתם אומר לו הש"ל. וכתב הרמב"ם דצריך ליתן לו שכרו משלם. והה"מ כתב דהראב"ד והרשב"א חולקים וס"ל דמתני' לתביעת השוכר על המשכיר בלבד הוא דאע"ג דאמר לו חמור סתם א"י לתובעו שיעמיד לו חמור אחר (ולענ"ד אף בחמור זה לענין שאין יכול השוכר לשכור או ליקח בדמים). אבל לענין דיהיה חייב השוכר להחזיק בזה החמור ולשלם שכרו משלם לא כיון דא"י להשתמש בו כראוי. ובשכרה לרכיבה או לכלי זכוכית אי"ל הש"ל. עיין בתוי"ט (ספ"ח) דמכילתין:

משנה ה

[אות נו] **במשנה להביא לתך חטים.** כי דרך משוי חמור הוא לתך. ואם שכרו להביא חצי לתך חטים והוסיף חלק א' משלשים אם המשכיר קצב עמו אני משכיר לך חמורי למשוי חצי לתך חייב השוכר דאמרי' דבקי הי' בבהמתו שלא תוכל לישא יותר. משא"כ אם השוכר א"ל למשכיר השכר לי בהמתך ואשא עליה חצי לתך אם הוסיף במשאוי עד שיעור דרך משוי חמורים דעלמא פטור מאונסין. אלא דחייב ליתן לו שכר מהתוספות

דאין כאן גילוי דעת מהמשכיר שאין בהמתו יכולה לישא יותר. כ"כ תלמידי רשב"א והסכימו כן להלכה (בסימן ש"ח):

משנה ו

[אות נז] **במשנה כל האומנים**. נקט כל האומנים למה דמבואר בסוגי' דבתחלה רצה לומר דהוי ש"ש בההיא הנאה דיהיב ליה טפי פורתא עיי"ש. ולזה קאמר כל האומנים אף אותם דידעי בבירור דלא יהיב להו טפי פורתא מ"מ הוי ש"ש (עי' תוס' ד"ה דקא יהיב כו'):

[אות נח] **בהרע"ב ד"ה שומרי שכר. דבההיא הנאה**. לפי"מ דקיי"ל כסתמא דמתני' דסוף שבועות דשוכר כש"ש דמי לא צריכים לטעמא דתפיס אאגריה אלא בלא"ה כיון שהוא אצלו לטובתו דמשתכר בה הוי ש"ש:

[אות נט] **שם ד"ה וכולן שאמרו. שכבר גמרתיו**. וה"ה גמרתיו לחוד הוי ש"ח זולת באומר הבא מעות וטול את שלך דגלי דעתיה דרוצה לתפוס אאגריה בזה הוי ש"ש. ומ"ש התוי"ט (דגמרתיו פשיטא) תמוה לי דהא בסוגיא לא אמרי' הכי דהרי הש"ס דייק אבל גמרתיו מאי ש"ח א"ה אדתני טול את שלך וכו' ליתני גמרתיו וכ"ש טול את שלך. ומשני טול את שלך איצטריכא ליה סד"א ש"ח נמי לא הוי קמ"ל. הרי דלענין דלא הוי ש"ש באמת גמרתיו הוא רבותא יותר אלא דאשמעי' דאף בטול את שלך הוי עכ"פ שומר חנם. (**ובמה** דאמרי' סד"א ש"ח נמי ל"ה קמ"ל) פרש"י דש"ח נמי לא הוי דאין שומרו לו עוד קאמר. קמ"ל דאין תופסו על שכרו הוא דקאמר ליה אבל מדין פקדון לא סליק נפשיה. ועיין בתוס' במסכתין (דמ"ט א') בהא דאמרי' שם שקול זוזך דאפי' ש"ח נמי לא הוי. והא דאמרי' פרק האומנין טול שלך והבא מעות הוי ש"ח היינו משום דמעיקרא הוי ש"ש כשאמר ליה טול את שלך לא לסלק עצמו בשמירה קאמר אלא שלא יהיה ש"ש עכ"ל. לפ"ז הדין דש"ש שאמר טול שלך הוי ש"ח. ולכאורה לפי דברי רש"י הנ"ל ליכא ראיה דשאני הכא דלא בא לסלק שמירה אלא דא"ל שאינו מעכב על שכרו. וע' בש"ך (רס"י ש"ו) שדבריו סתומים ואולי דכוונתו לדברינו ולאחר העיון נראה דדברי רש"י ותוס' המה לאחדים ותרוייהו צריכי דהרי לס"ד דהש"ס דגמרתיו הוי ש"ש א"כ הא דבטול שלך והבא מעות לא הוי ש"ש ע"כ דאמרי' דגם טול שלך דהכא הוי סילוק שמירה ולא הודעה בעלמא שאינו מעכב אותו על שכרו א"כ מדהוי ש"ח ע"כ דגם בעלמא בש"ש שאמר טול שלך סילק עצמו רק מחיוב ש"ש אבל ש"ח הוי. אך לפי מה דמסקי' דגמרתיו לא הוי ש"ש בזה יקשה דנימא דטול שלך אפי' ש"ח נמי לא הוי כמו ש"ח דעלמא טול שלך דהוי סילוק שמירה לגמרי. דהא הכא בהודעה דנגמר החפץ לא הוי ש"ש וא"כ טול

שלך יהיה סילוק משמירת ש"ח. ולזה מוכרחים לדברי רש"י דלפי צד זה הכא לא הוי כלל סילוק שמירה אלא הודעה שאינו מעכבו על שכרו. באופן דאם גמרתיו הוי ש"ש מוכח דטול שלך דהכא הוי ג"כ סילוק שמירה. ולפי הצד דגמרתיו הוי ש"ח מוכח דטול שלך דהכא לא הוי סילוק שמירה. וא"כ דייקי תוס' שפיר דלפי הצד דגמרתיו הוי ש"ש וטול דהכא ג"כ הוי סילוק שמירה מוכח היסוד דש"ש שאמר טול הוי ש"ח ולענין זו הסברא לא מצינו חולק לפי האמת. כנלע"ד נכון מאוד בעזהי"ת:

משנה ח

[אות ס] **תוי"ט ד"ה ותמה אני. בין ש"ח בין ש"ש. הרי"ף והרא"ש**. היינו דש"ח מדין פטור דנתקל לאו פושע וגם מדין אדם מזיק דחייב אפי' בשוגג היינו בקרוב לפשיעה כעין אבידה אבל בקרוב לאונס כעין גניבה פטור. אבל בשכר דחייב בגניבה ראוי לחייב גם בנתקל אלא מטעם תקנה פטרו דאין לך אדם שיעביר חביות ממקום למקום בשכר וכיון דנתקל לאו פושע לא הוצרכו לעשות תקנה לפטור פושע מש"ה חייב בפשיעה וישבע שלא פשע. והנה בברייתא איתא דר' יהודה אמר ש"ח ישבע נושא שכר ישלם ואמרי' בסוגיא דרבא אמר האי כי דינא. והיינו דש"ח פטור כדיניה דנתקל לאו פושע ונושא שכר חייב כדינו מדין גניבה. וקשה לי במ"ש רש"י בב"ק (דף ל"א ע"ב) ד"ה ראשון ודאי פשע וכו' וקסבר רבא דרבנן לא פליגא עליה דר"מ בנתקל פושע וכו' אבל נתקל פושע הוא לכ"ע. עכ"ל. ואיך אפשר לומר הא רבא אמר הכא על ר"י דהאי כי דיניה הרי דש"ח פטור מדינא וע"כ דנתקל לאו פושע. וע' בתוס' שם (דכ"ח ב' ד"ה אמר רבה וכו') שהקשו לרבה אליבא דר"י דנתקל פושע מהא דשמעתין דר"י אמר ש"ח ישבע. ותירצו דרבה ס"ל דטעמא דר"י דבש"ח עשו תקנה ובש"ש לא עשו תקנה עיי"ש. וזהו מספיק על קושייתם די"ל דרבה ס"ל כן. אבל רבא דאמר האי כי דינו מוכח דס"ל אליבא דר"י דנתקל לאו פושע. וצ"ע:

פרק ז

משנה ב

[אות סא] **בהרע"ב ד"ה ובתלוש מן הקרקע. אם הוא בר חלה**. ובתבואה אם דש אותה לעשות קליות או שתיתא לא מקרי בר חלה. ואם נגמר מלאכתו למעשר אינו בבל תחסום. תוס' (דפ"ט ע"ב ד"ה המרכסות):

משנה ד

[אות סב] **תוי"ט ד"ה וחמור כשהיא פורקת. דחזיא ומצטערא הוא.** היינו כדאיתא בסוגיא (ד"צ ע"א) גבי אכלה ומתרזת ואולם קשה לי הא שם ע"ב מיבעי לן פרס לה קיטבליא מהו. ופרש"י עור שלוק והבהמה מהלכת ע"ג ואינה רואה את הדישה מי קרי ביה בדישו. הרי אף דהטעם אינו משום חזיא ומצטערת מ"מ מיבעי דדלמא בלא חזיא לא מקרי בדישו. וא"כ ה"נ בפורקת דאינו רואה בפניה י"ל דמדינא אינה אוכלת. וא"כ לכאורה תליא באיבעי זו דלפי הצד דפרס קיטבליא אינה אוכלת א"כ הכא בפורקת קאי על השבת אבידה. אבל לאידך צד דאוכלת ה"נ בפורקת לא קאי על השבת אבידה דאפי' מדינא אוכלת. אבל לשון תוס' לא משמע כן וצ"ע. ובמהרש"א בההיא דפרס קיטבליא הנ"ל כ"כ בכוונת רש"י דבא לומר דאף דאותו הטעם משום חזיי' ומצטערה מ"מ מיבעי אם מקרי בדישו. וכתב עלה וכה"ג כתב תוס' לקמן (בד"ה אלא אימא עד שתהא פורקת) עכ"ל. ולא ידעתי הא אדרבא מדברי תוס' אלו לא משמע כן וכנ"ל (ואא"ל דדעת תוס' דאיבעיא דפרס לה קיטבליא נפשטה לאיסור כפי ב' השינוים דגמרא שם. הרי בהפוסקים לא הביאו ע"ז שום חולק):

משנה ה

[אות סג] **תוי"ט ד"ה וחכמים. אף פועל אם חסמת פטור.** נימא ללמוד בק"ו מה שור שאין אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו אדם שמצווה להחיותו מכ"ש שמצווים על חסימתו. ומש"ה צריכים קרא להקיש חוסם לנחסם דאדם אוכל בתלוש ולא ילפי' בק"ו הנ"ל כיון דשור אוכל בתלוש מכ"ש אדם, או בק"ו מה שור שאינו מפורש בקרא דאוכל במחובר אוכל בתלוש אדם דמפורש דאוכל במחובר מכ"ש דאוכל בתלוש. היינו משום דאיכא למיפרך מה לשור שמצווים על חסימתו. כך מבואר בסוגיא (דף פ"ח ע"ב) ולכאורה קשה דמ"מ נלמוד תלוש ממחובר מה במקום שאינו מפורש לאכול במחובר אוכל בתלוש מקום שמפורש לאכול במחובר מכ"ש דאוכל בתלוש (ועל זה אין לנו מיעוט):

משנה ח

[אות סד] **הרע"ב ד"ה נושא שכר. והשואל מפורש כו'**. ונשבה דלא כתיב בשואל ומשבורה ומתה ליכא למילף דמה להנך שכן אונסא דסליק אדעתא והו"ל להתנות משא"כ נשבה. היינו דילפי' מונשבר או מת דאו לרבות שבויה. והא דגניבה ואבידה חייב דליכא ללמוד משבורה ומתה דמה להנך דא"א לאטרוחי ומייתי משא"כ בגניבה כי הא דתניא דילפי' מק"ו מש"ש. כך מפורש בסוגיא (דצ"ה ע"א) ובתוס' שם הקשו

דנילף גניבה משבויה דג"כ אפשר למטרח ומייתי. ותירצו דשבויה לא אפשר כולי האי לאטרוחי ולמיתי. ולכאורה תמוה על קושייתם דדלמא קושית הש"ס דגו"א בשואל מנ"ל וא"כ דלמא או לרבות גו"א. ומנ"ל לרבות שבויה ומוכרח דגו"א בלא"ה ידעי' ולזה פרכינן דמנ"ל. ונלע"ד דמ"מ קושית תוס' שפיר אהא דאמרי' אח"כ על ק"ו הנ"ל שואל מש"ש דאיכא למפרך מה לש"ש שחייב כפל בטוען ט"ג דהיינו בטוען נשבה דלסטים מזויין גנב הוא. ובזה יקשה דהא כל כמה דלא ידעינן דשואל חייב בשבוי' גם בשואל איכא כפל בטוען טענת נשבה ולא צריך או לרבות גו"א. אע"כ דאתי לרבות שבויה ואח"כ נילף גו"א משבויה ומוכרחים לתירוצם דגו"א א"א למילף משבויה:

פרק ח

משנה א

[אות סה] **במשנה השואל את הפרה כו'**. וכן ש"ש וש"ח כולם פטורים בבעלים אפי' מפשיעה. והא דקתני במתני' השואל דמלתא דכתיבא בהדיא קתני אבל פטורי דש"ש וש"ח בבעלים דאתיא מדרשא דוכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון ונדרש לפניו ולפני פניו גם על ש"ח לא קתני לה במתני'. גמרא:

משנה ב

[אות סו] **תוי"ט ד"ה שאלה חצי. אפי' בשתי פרות יחלוקו תוס'**. כ"כ תוספות במתני' דהכא. אבל לקמן (דף ק' ד"ה ה"מ סומכוס) כתבו דיחלוקו דמתני' לא קאי רק אשאל א' ושכר א' אבל בשאלה חצי יום ושכרה חצי יום מודה סומכוס. כיון דמסייע למוחזק חזקת חי והשתא הוא דמת. וע' במהרש"א דתוספות שם חזרו מדבריהם דהכא. וכן העלו תוס' בב"ק (ד' מ"ו ע"ב ד"ה מידע ידע):

[אות סז] **שם ד"ה חייב. ע"כ בנ"י**. אבל הריטב"א כ' דאף להאי לישנא הוי א"י אם נתחייבתי דהא כל כמה שהיא בחיים ברשותא דמרא איתא. וליכא על השואל שום שעבוד וחיוב אלא (לומר) [לאחר ש]נגנבה או נאנסה ואתא חיובא עליה משתעבדי הנכסי' למפרע משעת משיכה. ונ"מ למכר נכסיו בינתים. ומ"מ כל שאומר א"י אם שאולה או שכורה מתה הוי כאומר א"י אם נתחייבתי ונשתעבדו הנכסים או לא נתחייבתי ולא נשתעבדו הנכסים כלל עיי"ש. וזה מוכרח לומר בדעת הרמב"ם. וע' בנ"י דכתב דפירכת הש"ס באמת על הך בבא שאל א' ושכר א'. או דהפירכא גם מרישא דסתמא קתני ולא מכרעא מלתא דרישא דוקא בפלגא יומא דראשונה בשאילה ושניה בשכורה. וקשה לי דהא בממנ"פ אם פלגא דקמא בשכירות הוי ברי וחזקת הגוף היינו

חזקת חי דבהמה לומר דפלגא יום השנייה מתה. ובזה מוציאים כדקי"ל כר"ג גבי משארסתני נאנסתי. וצל"ע:

[אות סח] **בא"ד דאין אדם עושה עצמו ברצון מסופק**. והנה בשמעתין בתוס' סד"ה ורב הונא הקשו לרב ושמואל דס"ל דל"א א"י לישבע משלם בנ' ידענא ונ' לא ידענא פטור. כל מודה במקצת יפטר במגו דהיה אומר על המקצת שכופר לא ידענא ותירצו ג"כ הכי דאין זה מגו דאין אדם טוען ברצון א"י. ולכאורה קשה הא תוס' כתבו הטעם דאז יהיה נראה שהתובע אומר אמת שטוענו ברי והוא אומר א"י. א"כ יקשה על כל שבועות השומרים הא יש לו מגו דא"י אם בפשיעה מתה או לאו בזה הא גם התובע אומר שא"י. וצ"ל דמ"מ רוצה שיהיה ניכרין דבריו יותר לאמת דכשטוען ברי והתובע אינו אומר ברי יהא נראה דהוא אומר אמת. ובעיקר קושית תוס' זו לרב ושמואל דמוכח מדבריהם דשבועת א"י לא הוי שבועה דאל"כ מה הקשו נימא דבאמת אם יטעון חמשים יש לך אצלי וחמשים א"י יהיה לו דין מקצת לישבע שא"י אע"כ דס"ל דליכא שבועה דאורייתא שא"י ולרב ושמואל פטור לגמרי. א"כ אמאי נקטי' הקושיא לרב ושמואל הא גם לדידן בהא דאמרי' (בפ"ז דשבועות) גבי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים ה"ד אילימא דא"ל מנה לאבא ביד אבוכון ואמרי' חמשים אית ליה ונ' ל"ל מה לי הוא מה לי אבוה. הא ביורשים נפטרו משבועה במגו דאמרי נ' לא ידענא דביורשים קי"ל דל"א משאוי"ל וכמו שהקשה באמת הר"ן בשבועות (פ"ז דשט"ו ב') ותירץ שם דהיו צריכים לישבע דנ' לא ידענא. א"נ דליכא מגו דאין טוען ברצון א"י. ולהתוס' בקושייתם דהיו סבורין דאמרינן מיגו א"י וגם ס"ל דא"צ לישבע שא"י הו"ל להקשות כן לדידן. וצ"ע:

[אות סט] **בהרע"ב ד"ה ישבע השוכר. דשבועה זו ע"י גלגול**. קשה לי דהא על כל שבועת השומרים קשה דלהימן במגו דלהד"ם כדפרכי' בשבועות בסוגיא דקציצה. והעלו הראשונים בהטעם דמגו דהעזה לפטורי משבועה לא אמרינן. וא"כ יקשה הכא דעל הגלגול להימן במגו דלהד"ם דליכא העזה דהא השתא ג"כ מעיז במה שמכחישו ואומר דשכורה מתה (ואנו דנין כל שבועה בפני עצמה) ובהכרח צ"ל דאף להפוסקים דמגו לאפטורי משבועה אמרי' ומש"ה הוצרכו לומר בשבועת שומרים דהוי מגו דהעזה לפטורי משבועה מ"מ על שבועת גלגול כיון דבלא"ה נשבע ל"א מגו לפטורי מזה. ונראה ראיה לזה ממה דפרכי' במסכתין (דל"ה ע"א) רישא דסיפא תיובתא לר"ה וכו' ואם איתא לדר"ה מגו דמשתבע מלוה שאינו ברשותו וכו' וקשה דמאי פריך נהי דצריך לישבע שא"ב ולא מהני המגו דלהד"ם היינו ג"כ דהוי מגו דהעזה לפטורי משבועה דהא במה שטוען א"ב לא ידע חבריה דמשקר מ"מ על הגלגול דכמה היה שוה הוי שפיר מגו

דלהד"ם אע"כ דמגו לפטורי מגלגול לכ"ע ל"א. ואף דתוס' הקשו בשמעתין והובא בתי"ט כאן (ד"ה חייב) דעל כל גלגול יקשה דלהימן דאי בעי היה אומר על הגלגול אינו יודע והרי הוכחנו דעל גלגול ל"א מגו לפטורי צ"ל דאם היה בכל גלגול מגו ליתא מעיקרא שבועת גלגול ולא מקרי מגו לפטורי משבועה דמעיקרא דדינא לא יחול שבועת גלגול אלא לבתר דמתרצי דזהו לא הוי מגו דאין אדם טוען ברצון א"י. בזה אף לפעמים משכחת דיש לו מגו אינו מועיל לפטורי משבועת הגלגול. ואולם מ"מ קשה לי דברי תוספות במשנתינו (ד"ה השוכר כו') ועוד דהכא אפי' משאיל אומר ברי אמרי' דאינו נשבע אלא ע"י גלגול עכ"ל ולדברינו מאי ראיה הוא זה דלמא הספק אימת מתה נכלל ג"כ בכלל שבועת שומרים אלא דבברי וברי היה פטור מטעם מגו דלהד"ם ולזה צריכים לבא מדין גלגול דבזה לא מהני מגו כלל וצ"ע. ומדברי תוס' אלו ראיה דלא כהש"ך שכ' (בסי' ע"ב ס"ק קט"ז) דכל דינא דשבועת שומרים רק בטוען המפקיד שמא אבל באומר ברי דמתה בפשיעה הוי ככל כפירות וא"צ לישבע. דא"כ מאי ראיה מבבא דברי וברי הא בכה"ג ליכא כלל שבועת שומרים:

משנה ד

[אות ע] **במשנה המוכר אומר קטן מכרתי.** במתני' דפרקין מ"ב הקשו תוס' על בבא דהשוכר אומר שכורה מתה והלה אומר א"י דפטור וא"ת לר"ה ור"י דאמרי ברי ושמא ברי עדיף אמאי איצטריך הכא דפטור דהשתא ברישא אמרי' ברי ושמא ברי עדיף להוציא כ"ש להחזיק. וי"ל דאיידי דתנא ברישא דברי עדיף חייב תנא נמי בסיפא דפטור. א"נ דברי דמשאיל עדיף מברי דשואל וכן שמא דמשאיל עדיף מדשואל וכו'. וקשה לי דמה הועיל בתירוצם השניי' הא מ"מ ישאר הקושיא על מתני' דכיון דקתני ברישא דהלוקח אומר גדול לקחתי דברי ושמא ברי עדיף להוציא למ"ל הסיפא דהמוכר אומר קטן מכרתי. ובזה ל"ש תירוצם. דהכא שניהם ראויים לידע. ונלע"ד דהתם דלר"ה ור"י באמת מיירי רישא אף בפרה א' דאין טעם לחייב רק מדין ברי ושמא (דמדין מחשואי"ל ליכא ברישא דכיון דטוען א"י ליכא גלגול כמ"ש תוספות שם) בזה שפיר הקשו דלמ"ל הסיפא. אבל הכא באמת ברישא חייב ג"כ מדין משואי"ל כיון דקתני ברי וברי דישבע (בלא גלגול) ממילא בא"י הוי משואי"ל א"כ לא נשמע מרישא דברי ושמא ברי עדיף. דהא בלא"ה חייב מדין משאי"ל ואף דלמאן דמוקי בעבד בכסותו וע"כ הא דלר"נ ור"י ברישא חייב היינו רק על הכסות דעל העבד דהוי רק גלגול כיון דטען א"י ליכא גלגול וכמ"ש הרז"ה. א"כ לר"ה ור"י באמת מה דקתני חייב היינו אף על העבד מדין ברי ושמא

ברי עדיף. וא"כ שפיר נשמע מרישא דברי עדיף. מ"מ י"ל דר"ה ור"י ס"ל כשינויא דמיירי בדמי עבד וממילא ברישא בלא"ה חייב מדין משאי"ל:

[אות עא] **במשנה זה אומר א"י**. למ"ד דלא אמר סומכוס רק בשמא ושמא ורישא דמתני' זה אומר משלקחתי ילדה ע"כ מיירי בשמא ושמא. הא דהכא הוי פירוש להרישא דדוקא בשמא ושמא יחלוקו. ולמ"ד אפילו ברי וברי ורישא דהמחליף מיירי בברי וברי הא דאצטריך הכא דינא דיחלוקו היינו לגלויי רישא דלא תימא דרישא בשמא ושמא לזה תני סיפא בשמא ושמא לגלוי דרישא אפילו ברי וברי. גמרא. וק' לי למ"ש תוס' בשם הרשב"ם דמ"ד אמר סומכוס אפי' ברי וברי מיירי רישא דוקא דקיימא באגם אבל במוכר מוחזק לא דבמוחזק גמור לא אמר סומכוס בברי וברי. א"כ מאי פרכי' דלמ"ל הסיפא הא הסיפא גבי מכר לו ב' מיירי באמת דאפילו מוכר מוחזק דהא בשמא ושמא גם במוחזק גמור יחלוקו ובפרט למאן דמוקמי בדמי ממילא מוחזק המוכר ורישא דוקא דקיימא באגם וא"כ הוי ב' דינים דלא נשמע זה מזה וצ"ע. גם קשה לי להרשב"ם דמאי פרכי' בסוגיא למ"ד דאמר סומכוס בברי וברי בסיפא דהכא ז"א גדול וז"א וכו' ישבע ומשנינן דמודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא ומה פריך הא במוחזק גמור ל"א יחלוקו בברי וברי ותוספות כתבו הא דלא פריך הש"ס ממתני' ב' דפרקין ז"א שאולה וז"א שכורה ישבע דלהרשב"ם נימא דבמוחזק גמור מודה סומכוס בברי וברי אין מוציאים. הא מ"מ גם הכא י"ל דמיירי במוחזק דמתני' בדמי עבד והוי מוחזק גמור. ובפרט לפ"מ דכתב התוי"ט הכא דרישא דקתני דברי ושמא חייב ע"כ מיירי בדמי עבד אלא דר' אושעיא דמוקי בעבד בכסותו לרווחא דמלתא נקט כן דהסיפא דישבע מצינו לאוקמי בכה"ג. וכיון דממילא רישא מיירי בדמי מנ"ל למפרך מסיפא דישבע דלמא הך מיירי ג"כ בדמי ומנ"ל להמציא דמודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא וצע"ג:

משנה ח

[אות עב] **הרע"ב ד"ה מעשה. דקרקע בחזקת מרה קיימא**. הכי אמר ר"נ בסוגיא דאפילו בא בסוף חדש כולו למשכיר דקרקע בחזקת בעלי' קיימא. והיינו דמה דקתני במתני' דיחלוקו (דשמואל מוקי לה בבא באמצע חדש) אף דבסוף חדש ג"כ המשכיר הוא המוחזק. צ"ל דמתני' כסומכוס דבמוחזק יחלוקו ור"נ לנפשו פסק כרבנן דסומכוס. ומזה תמוה לי דברי תוס' (דמ"ח ע"א ד"ה דאר"א וכו') שכתבו ולפ"ז אתי נמי שפיר ההיא דמרחץ וכו'. ול"צ לאוקמי כסומכוס. ותמוה לי הא לרב ושמואל טעמא דמתני' דמספקא אי תפיס לשון ראשון או אחרון ושמואל מוקי למתניתין בבא באמצע חדש ומשו' תפיסה. ור"נ דפסק בסוף החדש כולו למשכיר הרי דס"ל ג"כ דאזלינן בתר מוחזק ולא בעשו חז"ל

האי ספק כאילו ודאי הוא פלגא ופלגא וממילא מוכח דר"נ ס"ל דטעמא דמתני' דיחלוקו לא משום דעשו חז"ל זה לודאי פו"פ דא"כ איך יכול ר"נ לחלוק בזה על המתני'. אע"כ דמתני' מוקי לה כסומכוס. וא"כ מבואר בכל הסוגיא דטעמא דמתני' לאו משום דעשו אותו לפו"פ. וצע"ג:

משנה ט

[אות עג] **תוי"ט ד"ה היה קטן. ולא דמי לחמור זה ומת.** ובשטה מקובצת כ' בשם הר"ן לחלק דגבי חמור זה דבין חי בין מת מקרי חמור ולכן משתעבד ליה הנבילה. אבל בית זה כיון דנפל לא מקרי בית עוד ולא משועבד לי' כלל:

פרק ט

משנה א

[אות עד] **במשנה כך חולקין כו'**. במקום חדש שאין שם מנהג קאמר. שיטה מקובצת בשם הר"ן והרשב"א:

משנה ד

[אות עה] **תוי"ט ד"ה שכך. דאל"כ פטור**. ומ"מ בכתב לא הוי אסמכתא כיון דלא גזים דהא מ"מ הבעלים מפסידים. אבל אם כ' אשלם אלפא זוזי דכיון דגזים דקונס עצמו הוי אסמכתא. ומ"מ צריך לשלם במיטבא (דל"ל) [דדל] כתב מהכא משום אסמכתא. הא גם בלא כתב צריך לשלם. כיון דרגילין לכתוב כן בלא כתב ג"כ חייב. הרא"ש. (עיין ברא"ש ודו"ק):

משנה יב

[אות עו] **תוי"ט ד"ה משום. ול"ת דלא תבא**. בוודאי כך נראה בפשוטו. דהא מבואר בסוגיא דטעמא דמתני' דרעך ממעט גר תושב והיינו קרא דת"כ פ' קדושים דכתיב לא תעשוק את רעך ולא תלין אבל בההיא דמשנה תורה (בפ' כי תצא) דכתיב לא תעשוק שכר עני מגרך. וכי היכי דאמרינן דמה דכתיב באותו פ' ביומו תתן שכרו קאי גם על מגרך ה"נ הלאו דכתיב בהאי קרא ולא תבא דמה"ת נחלק בהאי קרא בין העשה דביומו ללאו דלא תבא. וכ"כ רש"י להדיא על ברייתא דתני דבי ר"י (דמוקמי למתני' כוותי') יש בו משום ביומו ת"ש היינו דמשתעי בשכיר לילה ואין בו משום שכיר יום. והיינו דלאו דשכיר לילה יש בו. אבל לאו דשכיר יום אין בו. ואולם ברמב"ם רפי"א מהלכות שכירות כתב מ"ע לשלם שכר שכיר שנאמר ביומו ואם אחרה לאח"ז עובר בל"ת שנאמר ולא תבא וכו' וגר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואם אחרו אינו עובר בל"ת הרי

מבואר להדיא דגר תושב אינו עובר על לאו דלא תבא. וכן משמע להדיא בהרא"ה (מצוה תקפ"ח) וצע"ג:

משנה יג

[אות עז] **במשנה אלמנה כו' אין ממשכנין אותה**. נקט אלמנה שאין לה עוזר ולא תומך לא מאישה ולא מאביה שכבר יצאה מרשותו וה"ה גרושה ולאפוקי בתולה שהיא ברשות אביה כ"כ הסמ"ע (סי' צ"ז ס"ק כ"ב). ודעת הש"ך שם דדוקא באלמנה דלבה שבור ודאוג. משא"כ גרושה. ודעת הט"ז שם דאפילו בתולה בכלל כי היכי דלר"ש דהטעם דקרא דאתה משיאה שם רע בשכנותיה ממילא הוא הדין בתולה. ה"נ לת"ק דלא מצינו דפליג בהא. ונקט אלמנה דדיבר הכתוב בהוה דדרך אלמנה להיות בעלת משא ומתן משא"כ בתולה. ומסתימת כל הפוסקים משמע דכל מילי אין ממשכנים אלמנה. ובגד דקרא לאו דוקא. אולם בש"ג כ' בשם הריא"ז שלא אסרה תורה אלא בגד לבישתה ומצעותיה וכדומה. אבל שארי כלים כגון כוסות של כסף וכיוצא ראוי למשכן הימנה שאין זה בכלל בגד עכ"ל:

[אות עח] **תוי"ט ד"ה ואת המחרישה. באם עבר וחבל מיירי**. אבל תוס' ס"ל דלרבא דאי עבד לא מהני צריך להחזירו לגמרי אף דילפינן מהשב תשיב אפילו שלא ברשות היינו לגבי לאו דלא תבא אל ביתו אבל בלאו דלא יחבול לא. וכן לאביי דס"ל בכ"מ אי עביד מהני בחבל כלי אוכל נפש א"צ להחזיר כלל אפי' מדין השבת עבוט. והנה לכאורה לאביי זהו רק בחבל דרך נתוח אבל בחבל מביתו כלי א"נ הא מ"מ כיון דעבר גם על לא תבא מחוייב לתקן הך לאו בעשה דהשבת עבוט ומה בכך דלא יתקן בזה עשה דהשבת עבוט. אמנם יקשה לי לפ"ז על מה שהקשו תוס' (דקט"ו ע"א ד"ה וחייב) דאמאי אמר אביי כו' ועו"ק דהיכי חשיב ליה אביי ניתק לעשה הא לא אשכחן דנתקו הכ' כדאשכחן גבי השבת עבוט דלא תבא כו' הא י"ל דההיא מעשה דחבל סכינא דאשכבתא היה מתוך ביתו וא"ל זיל אהדור מדין ניתוק לעשה דלאו דלא תבא. ואי דלישנא דזיל אהדר משמע דלגמרי להדר הא אף אם עשה דהשב תשיב יהא גם על לאו זו דכלי א"נ. הא העשה הוא רק לכסות יום ביום. אע"כ דבאמת א"ל זיל אהדר כדין השבת עבוט. ובזה תהיה מיושב קושייתם הראשונה דאיך קתני וחייב משום ב' כלים הא לאביי הוי לאו הניתק לעשה דהא א"ל זיל אהדר והיינו דאביי אמר ליה לנתק לאו דלא תבא אבל לא מנתק בזה לאו דלא יחבול והיה מיושב הכל ברווחא. ואולי יש לדחוק דקושייתם רק על לשון דאמר אביי זיל אהדר דהו"ל כלים שעושים בו א"נ משמע דמדין כא"נ אמר כן. ואף הא באמת בלא"ה חייב משום השבת עבוט ובלאו דוקא נקט דהוי כלים דא"נ. מ"מ אם

דמדין כלים דא"נ לא היה חיוב השבה ל"ש למנקט כלל האי לישנא ועדיין צ"ע. ולשיטת תוס' דבכלים דא"נ לרבא מחזיר לגמרי ולאביי לא מחזיר כלל קשה לי במה דפרכינן בתמורה מאי איכא בין אביי לרבא והא נ"מ בפשוטו בחבל כלים דא"נ:

[אות עט] **שם ד"ה ואם. שבכל יום ויום יחזירו משכונו**. ומ"מ לא רצה הגמ' (היינו ר"מ. מהרש"א) לתרץ כן כשאומר למה ממשכנו מעיקרא דעדיפא מיניה משני עכ"ל תוס' ולענ"ד היה נראה דהך סברא שלא יוכל לכפור וממהר לפרוע מספיק רק היכי דלא מגרע כחו במה שמשכנו והיינו בחוזרים וממשכנים. אבל במשכנו מעיקרא דמגרע כחו דאם אינו ממשכנו יש לו זכות לאחר זמן ב"ד לגבותו בפרעון אם אין מסדרים לבע"ח אבל במשכנו דהוטל עליו חיוב השבה לעולם אין מוכרים אותו וכמ"ש תוס' בד"ה מהו שיסדרו. מש"ה הוצרך ליתן טעם שלא יהא שביעית ולא יהיה מטלטלים אצל בניו:

[אות פ] **שם ד"ה אין. בא לאסור ניתוח המותר במק"א**. והא דאפקי' בל' חבלה ולא בל' ניתוח כדי לעבור במשכון בב' לאוין תוס'. ולא זכיתי להבין הא הב' לאוין הם לאו לא יחבול ולאו דלא תבא וא"נ הוי כתיב לא ינתח והיה נוטלו מביתו היה ג"כ ב' לאוין דהרי בנטלו מביתו פשיטא דיש בו משום לא ינתח ועובר ג"כ על לא תבא (ועיין):

פרק י

משנה א

[אות פא] **הרע"ב ד"ה נוטלן. שהוא מודה במקצת**. תמוה א) לי הא המקצת אבנים שמודה הו"ל הילך ואינו חייב שבועה וצ"ע. (קושית רבינו על הר"ב אבל הגמרא מיירי כמו במנ' וכלי): א) עי' נתה"מ (סימן קס"ד סק"ח) תירוץ על זה (אהבת איתן).